

GİTAR ÖĞRENCİLERİNDE ÖN-DİNLEME/DEŞİFRE ÇALMA İLİŞKİSİNİN LİSANS DÜZEYİ VE ÖZ-DEĞERLENDİRME AÇILARINDAN İNCELENMESİ (*)

Mehmet Ozan UYAN (**)

Öz

Bu çalışmada, ön-dinlemenin lisans düzeyindeki gitar öğrencilerinde deşifre performansına etkilerini ortaya koymaya yönelik, tek gruplu ön test-son test desenli bir işlem süreci sonunda elde edilen veriler, öğrencilerin alandaki deneyim düzeyleri ve kendi performansları ile ilgili görüşleri yönünden incelenmiştir. Deneyim ölçütü olarak öğrencilerin lisans eğitiminde buldukları sınıf dikkate alınmıştır. Lisans bir ve ikinci sınıflar “birinci düzey”, lisans üç ve dördüncü sınıflar “ikinci düzey” olarak kabul edilmiştir. Öz-değerlendirme ölçütü olarak ise, öğrencilerin kendi ön-test ve son-test performansları ile ilgili olumlu, olumsuz veya yansız görüşleri dikkate alınmıştır. Deney sürecine katılan çalışma grubunu, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Programı’na devam eden lisans düzeyindeki gitar öğrencilerinin tümü oluşturmuştur (n=15). Deney süreci, birbirine denk iki deşifre parçasının öğrenciler tarafından biri ön-testte, diğeri son-testte çalınarak kaydedilmesi ve uzmanlar tarafından puanlanması şeklinde işlemiştir. Ön-dinleme değişkeni, son-testte uygulanmıştır. Öğrencilerin ön dinlemeden etkilenme düzeylerinin, deneyim ve öz-değerlendirme açısından değerlendirildiğinde, “doğru nota çalabilme” ölçütünün sınıf düzeyine göre incelenmesi dışında istatistiksel olarak anlam taşımadığı görülmüştür. Bununla beraber ön-dinlemenin etkisinin sınıf düzeyine göre incelenmesine yönelik bulgular, birinci düzeydeki öğrencilerin deşifre performanslarında ön-dinlemeden % 1.5 oranında olumlu etkilendiklerini, ikinci düzey öğrencilerinin ise ön-dinlemeden % 4.25 oranında olumsuz etkilendiklerini göstermiştir. Ön-dinleme etkisinin öz-değerlendirme görüşlerine göre incelenmesine yönelik bulgular ise öğrencilerin, ön-dinlemenin kendi performansları üzerindeki % 2 oranındaki olumlu ve % 5 oranındaki olumsuz etkilerinin farkına varabildiklerini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Deşifre, Gitar, Ön-dinleme, Müzik Eğitimi, Öz Değerlendirme.

*) Bu çalışma, “Lisans Düzeyindeki Gitar Öğrencilerinde Ön-dinlemenin Deşifre Performansına Etkisi” adlı doktora tezinden elde edilen verilerin bir kısmı kullanılarak hazırlanmıştır.

**) Dr. Öğr. Üyesi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü (e-posta: ozan.uyan@gop.edu.tr). ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0243-1731>

Investigation of Pre-listening/Sight-reading Relations in Terms of Undergraduate Level and Self-evaluation in Guitar Students

Abstract

In this study, data obtained from a single group pre test-post test desing process, which was intended to reveal the effects of pre-listening on students' sight-reading achievements, was investigated in terms of students' experience level and views on their own performances. Undergraduate class level was taken as criterion for experience. First and second grades were taken as "first level", third and fourth grades were taken as "second level". As self evaluation criterion, students' positive, negative or neutral opinions on their pre-test and post-test performances were accepted. The complete undergraduate giuar students attending Gazi University Education Faculty Fine Arts Education Department Music Teaching Programme have formed the participant group of the experiment (n=15). The experiment has procceded as two equal sight-reading pieces' performance by students, one in the pre-test and the other in the post-test and evaluation by experts.Pre-listening variable was applied in the post-test. It was seen that students levels of response to pre-listening had no statistical significance with regards to experience and self-evaluation, except the examination of "ability of playing right notes" according to undergraduate level. In addition, findings on the effect of pre-listening according to the undergraduate level have shown that the students in the "first level" are positively influenced from pre-listening at a % 1.5 rate and students in the "second level" are negatively influenced from pre-listening at a rate of % 4.25. Findings on the effect of pre-listening according to the students self evaluations have shown that students can be aware of negative effects of pre-listening at %5 rateand positive effects at %2 rate.

Keywords: *Sight-reading, Guitar, Pre-listening, Music Education, Self-evaluation*

1. Giriş

1.1. Dinleme

Müzik, hammadde olarak "ses" ve "zaman"ın kullanıldığı bir sanat dalıdır. Bildiğimiz genel anlamıyla "müzik sanatı" için kullanılacak seslerin bazı ayırt edici özelliklere sahip olmaları gerekmektedir. Cooper (1961), bu nitelikteki seslerin titreşimlerinin (dalga hareketinin) periyodik (zaman içinde tekrar eden kalıpta) ve görece basit olması gerektiğini, aksi takdirde duyulan şeyin gürültüden ibaret olacağını söylemektedir. Böyle bir fiziksel yapıya sahip olan ses, yükseklik (frekans), gürlük, tını ve süre özellikleri de kazanarak müzik sanatı için kullanılabilir hale gelir. Diğer hammadde olan zaman, müzikte ritim öğesini oluşturmaktadır. Ritmin oluşabilmesi, öncelikle zamanın eşit parçalara bölünmesine bağlıdır, ancak tek başına bu bölünme yeterli değildir. Bölünen parçalar gruplanmalı (ölçü), belirli noktalar vurgulanmalı (ölçü başları, güçlü zamanlar veya senkop), gruplanmış ve vurgulanmış yapı düzenli biçimde tekrar etmelidir. Bir de bölünen parçalar

(vuruşlar) arasındaki zaman miktarı, “psikolojik algılama sınırlarımız” içinde olmalıdır. Arası çok uzak ya da çok yakın vuruşlar (çok hızlı ya da çok yavaş vuruşlar), ritim olarak algılanamazlar (Tighe, Dowling, 1993).

Müziğin algılanması, duyduğumuz sesleri anlamlandırmamızı sağlayan, “işitsel olanyalizi” kavramı ile açıklanabilir (Bergman, 1990). Sesleri anlamlandırma mekanizması, sesleri gruplandırma ve bir akış içinde algılama yoluyla çalışmaktadır. Örneğin tek bir ayak sesi veya tek bir alkış sesi, bu halleriyle bir şey ifade etmeyebilir, ancak gruplandırıldıklarında ve zaman akışı içinde duyulduklarında, bize gerçekleşen olay (birinin veya birilerinin yürümesi, alkışlaması) hakkında net bilgiyi verirler. Müzikteki ritim algısı, bu duruma açık bir örnek oluşturmaktadır; birim vuruşlar art arda duyulur, bilişsel olarak gruplanır, ölçüler oluşur ve ritim algılanır. Gruplama iki şekilde gerçekleşmektedir; “yatay gruplama” ve “dikey gruplama”. Ayak sesi, alkış, birim vuruşlar, tek sesli ezgiler gibi ses olayları yatay gruplama ile anlamlandırılır. Aynı anda gerçekleşen fakat farklı özelliklere sahip iki ve ya daha çok ses olayının algılanması ise dikey gruplama ile mümkündür. Müzikte dikey gruplama; armoni, kontrpuan, poliritim ve diğer çok seslilik türlerinin algılanması gibi durumlarda devreye girmektedir. Müziğin bütün olarak algılanmasında diğer bir etken, gruplanarak bir bütün oluşturan ses birimlerinin birbirleri ile aynı tını özelliğine sahip olmalarıdır (baştan sona tek bir çalgı ile çalınan bir ezgi gibi).

Yukarıda bahsedilen zihinsel süreçlerin uzun vadeli tekrarları sonucu, hafızamızda, duyduğumuz müziklere ait “şema”lar oluşturmaya başlarız. Şema, bir önem sıralaması, başka deyişle “hiyerarşi” içinde yer alan sistem birimlerinin birbirlerine çeşitli şekillerde bağlandığı bir yapı, bir ağ olarak tanımlanır. Müzikal bilgilerin uzun süreli ve etkili bir şekilde saklanması, hiyerarşik olarak organize edilen şemalar yoluyla kolaylaşmaktadır (Raffman,1993).Müzikte hiyerarşik yapıları, ton ve makamlar içindeki seslerin işlev farklılıklarında (eksen ses, durucu ve yürüyücü sesler), ritim kalıplarında (güçlü ve zayıf vuruşlar), müzikal form içinde (tekrar eden temalar, yükselen, vurgulanan bölümler) görürüz.

Diğer birçok alanda olduğu gibi, müzik konusunda da belli bir potansiyel ile doğar, fakat bilgilerimizi sonradan kazanırız. Bu durum, konuşma dilimizi öğrenmemizdeki süreçle benzerlik gösterir. Yeni doğan olarak bizler, dünya üzerindeki herhangi bir dili konuşabilecek yetiye sahibizdir, ancak bir ya da birkaçını öğrenip konuşuruz. Müzik alanında da, yaşam boyu oluşturacağımız müzikal şemalar, çevremizden duyduğumuz ve duyacağımız müziklerle sınırlı olacaktır. Müzik, insan tarafından üretilen kültürel olgulardan biridir ve hakkındaki bilgilerin sonradan kazanılması gerekir (Repp; Sundberg, Nord and Carlson:1990). Müzikal şemaların oluşabilmesi, dolayısıyla müzikal birikimin oluşmaya başlayabilmesi, ancak müzik dinleme yoluyla olabilir.

Müzik dinlemenin basitten karmaşığa doğru üç türü bulunmaktadır; müziğe maruz kalma, müziği tüketme ve müziği kullanma. Maruz kalma, bireyin isteği dışında, tamamen çevresel etkenlerle belirlenen bir durumdur (bir toplu taşıma aracında duyulan müzik gibi). Müzik dinlemenin en basit hali budur ancak özellikle küçük yaştaki bireylerin gele-

cek müzikal birikimleri açısından oldukça önemlidir. Tüketim türü dinlemede, dinleyici daha etkin durumdadır ve müziğe özellikle odaklanmıştır. Bu aşamada müzikten beklentiler, müzik yoluyla oluşan hisler ve hatta bazı değerler devreye girmektedir. Üçüncü aşama olan kullanım amaçlı dinleme ise müziği meslek olarak seçen veya müzik beğenisi ortalamasının üzerinde gelişmiş olan kişilerde görülmektedir. Bu aşamada, dikkat ve odaklanma en üst düzeydedir; müzik belirli, net bir amaç için dinlenir ve analiz edilerek değerlendirilir (Lull, 1987).

Müzik eğitiminde dinlemenin yeri önemlidir. En etkili müzik eğitimi yöntemlerinden Schinchi Suzuki'ye ait "Suzuki metodu", dinlemenin özellikle ön plana alındığı bir eğitim metodudur. Bu yöntemde, tekrar ve taklidin yeri büyüktür, müzik dinleme de çocuğa örnek alacağı bir model sunmaktadır (Sperti,1971). Müzik icrasına yönelik çalışan öğrencilerin de seslendirecekleri eserlerin kaliteli yorumlarını dinlemeleri, eğitim sürecinde faydalı olacaktır. Bu yorumlar öğretmen tarafından seslendirilebileceği gibi, elektronik medya kaynaklı görsel ve işitsel modeller olarak da kullanılabilir.

1.2. Deşifre

Deşifre, en genel ifade ile "müzik yazısının okunması"dır. Deşifre sesle, bir çalgıyla veya sadece zihinsel olarak yapılabilir. Lehmann ve Kopiez (2009) deşifreyi, hiç çalışılmamış ya da çok az çalışılmış bir müzik parçasının uygun bir tempo ve ifade ile okunarak seslendirilmesi olarak tanımlamışlardır. Müzikteki deşifre, bazı açılardan düz yazı okumaya benzemektedir, ancak çalgı çalmanın gerektirdiği devinışsel beceriler, deşifre sürecini düz yazı okumaya göre bir miktar daha karmaşık hale getirmektedir.

Deşifre sırasında, görsel algılama, işitsel algılama, psiko-motor beceriler ve uzun-kısa süreli bellek sistemleri, aktif ve eşgüdümlü olarak çalışmaktadırlar. Çalgıda deşifrede ilk olarak görsel algımız devreye girer. Tek seferde kısa süreli bellekte depolanan görsel bilgi, beyine iletilir. Kısa süreli hafızada depolanan bilginin miktarı, deşifreyi yapan müzisyenin deneyimine göre değişmektedir. Ortalama olarak yeni başlayan bir müzisyen iki öğeyi (nota, akor vb.) kısa süreli hafızada tutabilirken, deneyimli müzisyenlerde bu sayı dörde çıkmaktadır (Furneaux ve Land, 1999). Görsel verinin çalma eylemine dönüşmeden önce zihinde anlamlandırılması gerekir. Anlamlandırma için çalınacak müziğe benzer özellikteki müzikal şemaların uzun süreli bellekte hazır bulunması önemlidir. Deşifre edilen müzik, müzisyenin daha önceden çalışmış olduğu eserlere benzerlik gösterir ise, öğrenilmiş kalıpların kullanılması ve müzikal beklentilerin gerçekleşmesi mümkün olur, dolayısıyla deşifre akıcılaşır. Görsel bilgi, müzikal şemalar yoluyla anlamlandırılıp harekete dönüştükten sonra işitsel dönüt yoluyla kontrol edilir. Deşifre işlemindeki bir başka önemli etken de, devininin görsel dönütü yani, "klavyeyi görmek" tir. Elleri ile görsel teması kesilen piyanistlerin deşifrelerinde hata oranlarının arttığı görülmüştür (Banton, 1955). Alan-yazında deşifre ile ilgili araştırmalar, deşifrede en önemli etmenlerin müzisyenin deneyimi ve bilgiyi işleme hızı olduğunu göstermektedir.

1.3. Gitar ve Gitar Eğitimi

Gitarın kökleri, bilindiği kadarıyla Antik Mısır, Yunan ve Anadolu uygarlıklarında rastlanan gitar benzeri çalgılara kadar uzanmaktadır. Gitar, tarih içinde çeşitli evrim süreçlerinden geçmiş, bu süreçler sonucu ortaya birbirinden farklı gitar benzeri çalgılar çıkmıştır. Gitarın bu günkü boyutuna ve standart akortlu haline kavuşması ise 18. Yüzyıl'ı bulmuştur (Halvaşi ve Uluocak, 1999, 2011).

Gitar repertuarı, gitarın bugünkü şekline ulaşması ile aynı zamana denk gelen “Klasik Dönem”de, Guiliani, Sor, Paganinni, Carcassi, Carulli ve birçok başka bestecinin ilgisinin bu çalgıya yönelmesi ile oluşmaya başlamıştır. Günümüzde çalınan Klasik Dönem öncesine ait gitar eserleri, lute, vihuela gibi gitar benzeri çalgılar ya da tamamen başka çalgılar (yaylı, tuşlu ve üfleme) için yazılan eserlerin gitara uyarlamalarıdır.

Gitarın klasik dönemden itibaren tercih edilen bir çalgı olması, bir takım avantajlı özellikleri ile açıklanabilir. Bunlardan en önemlisi, tek başına çok seslilik sağlayan bir çalgı olmasıdır. Bu özelliği ile gitar, piyano gibi, hem bir solo, hem de bir eşlik çalgısı olarak kullanılır. Kolay taşınma, kolay akort, nispeten kolay ses üretimi, kolay edinilme gibi ikincil avantajları yanında, ses genliğinin düşüklüğü gibi bir dezavantajı da vardır. Ancak teknolojik gelişmeler sonucu ses yükseltme yöntemleri ile bu sorun aşılmıştır.

Gitar hemen her tür müzikte kullanılan, yüksek popülerliğe sahip bir çalgıdır. Yalnız tonal ve tampere ses dizisi kullanılan müziklerde değil, çalgı üzerinde yapılan geliştirmelerle (perdesiz ve mikrotonal gitarlar) farklı ses sistemleri ile yapılan makamsal müziklerde de etkin kullanımı vardır. Bu popülerlik ve geniş çaplı kullanım, gitar eğitimine de yansımıştır. Özengen ve mesleki gitar eğitimi konusunda, ülkemizde ivmeli bir artış ve gelişim gözlenmektedir. Uluslararası düzeyde gitar yorumcularımızın, eğitimcilerimizin ve araştırmaların varlığı, bu durumun göstergesidir.

1.4. Problem

Bu araştırma, gitar öğrencilerinde, deşifre performanslarının ön-dinlemeden etkilenme düzeylerinin, lisans düzeyi ve öz-değerlendirme değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Bu amaç dâhilinde araştırmada şu sorulara cevap aranmaktadır;

1. Öğrencilerin deşifre performanslarının ön-dinlemeden etkilenme düzeyi, lisans düzeylerine göre anlamlı bir farklılık taşımakta mıdır?
2. Öğrencilerin deşifre performanslarının ön-dinlemeden etkilenme düzeyi, öğrencilerin kendi performansları ile ilgili görüşlerine göre (öz-değerlendirme) anlamlı bir farklılık taşımakta mıdır?

2. Yöntem

2.1. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın deseni, yarı-deneme modellerinden, “tek gruplu ön test-son test deneme modeli” olarak belirlenmiştir.

Deney işleminin ilerleyişi şu şekilde gerçekleşmiştir; araştırmaya katılan öğrencilere (n=15) biri ön testte diğeri son testte çaldırılmak üzere iki adet deşifre parçası yazılmıştır. Parçaların teknik ve müzikal özellikleri, müzik öğretmenliği lisans programı ders içeriklerinden “Bireysel Çalgı Eğitimi II-Gitar” başlığı altında verilen hedef davranışlar dikate alınarak belirlenmiştir. Deşifre parçalarının teknik ve müzikal açılardan birbirlerine denkliğini sağlamak için, araştırmacı tarafından hazırlanan “parça denkliği belirleme formu”, alan uzmanları tarafından doldurulmuş ve alınan görüşlere dayanılarak parçalarda gerekli değişiklikler yapılmıştır.

Ön-testte, yazılan parçalardan bir tanesi yansız seçilerek öğrencilere deşifre ettirilmiş ve her öğrencinin performansı kamera ile kaydedilmiştir. Son testte ise öğrenciler, diğer deşifre parçasını, elektronik-dijital işitsel medya aracılığıyla ön-dinleme yaptıktan sonra deşifre çalmış ve performansları kaydedilmiştir. Ön-test ve son-test arasında geçen süre, dört gün ile bir hafta arasında olacak şekilde ayarlanmıştır. Böylelikle bağımsız değişkene etki edebilecek hatırlama ve gelişme etkenleri büyük ölçüde ortadan kalkmıştır. Uygulamanın gerçekleştiği fiziksel ve psikolojik ortam şartlarının (ışık, saat dilimi, konum, tutum-davranış, ısı vb.), her öğrencinin performansı esnasında aynı olacak şekilde kontrol altında tutulmasına özen gösterilmiştir.

Kaydedilen performanslar, üç alan uzmanı tarafından değerlendirilmiştir. Puanlamada, Kaynak (2011) tarafından geliştirilen piyano performans ölçeğinin gitara uyarlanmış hali kullanılmıştır. Ölçeğin gitarla deşifre performansı ölçümüne uygun hale gelmesi için yapılması gereken ekleme ve çıkarmalar için uzman görüşlerine başvurulmuştur. Ölçek; doğru nota çalabilme, doğru ritimle çalabilme, deşifre için kabul edilebilir tempoda çalabilme, ellere bakmadan çalabilme, cümleme, nüans, doğru parmak numaraları, teknik davranışlar ve parça bütünlüğü olmak üzere toplam dokuz ölçütten oluşmuştur. Dörtlü likert tipinde hazırlanan ölçekten alınabilecek en düşük ve en yüksek puan aralığı 9 ile 36’dır.

Öğrencilerin sınıf düzey bilgileri ve kendi performansları hakkındaki görüşleri, hazırlanan öz-değerlendirme formu yoluyla elde edilmiştir. Lisans 1. ve 2. sınıflara devam eden öğrenciler 1. düzey, 3. ve 4. sınıflara devam eden öğrenciler 2. düzey olarak kabul edilmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubunun dağılım durumunun belirlenmesi için *Kolmogorov-Smirnov* testi uygulanmıştır. Normal dağılım göstermediği görülen grup verilerinin analizi için, bağımsız iki grubun (Lisans düzeyi ve öz-değerlendirme görüşlerine göre ayrılan gruplar) karşılaştırılmasında kullanılan non-parametrik testlerden *Mann-Whitney U* testi tercih edilmiştir. 0.05 anlamlılık düzeyinde yorumlanan sonuçlara, SPSS 19.0 paket programı ile analiz edilen veriler yoluyla ulaşılmıştır.

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin sınıflara, sınıf düzeylerine ve kendi performansları ile ilgili görüşlerine göre dağılımları şöyledir

Tablo 1. Deneye Katılan Öğrencilerin Lisans I, II, III ve IV. Sınıflara Göre Dağılımı

Lisans I		Lisans II		Lisans III		Lisans IV		Toplam	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
4	26.67	4	26.67	4	26.66	3	20	15	100

Tablo 2. Deneye Katılan Öğrencilerin 1. ve 2. Düzeylere Göre Dağılımı

1. Düzey		2. Düzey		Toplam	
f	%	f	%	f	%
8	53.34	7	46.66	15	100

Tablo 3. Deneye Katılan Öğrencilerin Kendi Performansları Hakkındaki Görüşlerine Göre Dağılımları

Dinlediğimde daha iyi çaldım		Performanslarım aynı düzeydeydi		Dinlemediğimde daha iyi çaldım		Toplam	
f	%	f	%	f	%	f	%
8	53.34	0	0	7	46.66	15	100

3. Bulgular

3.1. Birinci Alt Probleme (Ön-Dinleme/Deşifre Çalma İlişkisinin Sınıf Düzeyi Açısından İncelenmesine) Yönelik Bulgular:

Aşağıda deşifre performansı değerlendirme ölçeğinde yer alan her bir alt boyuta ait analizler ve ölçekten alınan toplam puanlara yönelik analiz, tablolar halinde ve açıklamalarıyla birlikte verilmiştir.

Tablo 4. Doğru Nota Çalabilme Performanslarının Sınıf Düzeylerine Göre Karşılaştırılması

Sınıf Düzeyi	n	Ortalama Farkı	SS	Mann-Whitney U	p
Lisans I-II (1.Düzey)	8	.13	.31	3.5	.00
Lisans III-I (2. Düzey)	7	-.62	.49		

Doğru nota çalabilme ölçütü sınıf düzeyi açısından incelendiğinde farkın anlamlı olduğu görülmüştür[U=3.5; p<.05]. Ön-dinlemenin bu kriter kapsamında 1. düzey öğrencileri üzerinde olumlu ve 2. düzeye göre anlamlı derecede yüksek bir etkisi olmuştur.

Tablo 5. Doğru Ritimle Çalabilme Performanslarının Sınıf Düzeylerine Göre Karşılaştırılması

Sınıf Düzeyi	n	Ortalama Farkı	SS	Mann-Whitney U	p
Lisans I-II (1. Düzey)	8	.21	.64	18.00	.26
Lisans III-I (2. Düzey)	7	-.29	.52		

Doğru ritimle çalabilme ölçütü sınıf düzeyi açısından incelendiğinde farkın anlamlı olmadığı görülmüştür [U=18.00; p>.05]. 1. düzey ortalaması artarken 2. düzey ortalamasının düştüğü görülmektedir.

Tablo 6. Deşifre İçin Kabul Edilebilir Tempoda Çalabilme Performanslarının Sınıf Düzeylerine Göre Karşılaştırılması

Sınıf Düzeyi	n	Ortalama Farkı	SS	Mann-Whitney U	p
Lisans I-II (1. Düzey)	8	.21	.62	19.00	.31
Lisans III-I (2. Düzey)	7	.00	.27		

Deşifre için kabul edilebilir tempoda çalabilme ölçütü sınıf düzeyi açısından incelendiğinde farkın anlamlı olmadığı görülmüştür [U=19.00; p>.05]. 1. düzey ortalaması artarken 2. düzey ortalamasının aynı kaldığı görülmektedir.

Tablo 7. Ellere Bakmadan Çalabilme Performanslarının Sınıf Düzeylerine Göre Karşılaştırılması

Sınıf Düzeyi	n	Ortalama Farkı	SS	Mann-Whitney U	p
Lisans I-II (1. Düzey)	8	.04	.45	25.00	.76
Lisans III-IV	7	-.10	.50		

Ellere bakmadan çalabilme ölçütünün sınıf düzeylerine göre karşılaştırılması incelendiğinde anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [U=25.00; p>.05]. 1. düzey ortalaması artarken 2. düzey ortalamasının düştüğü görülmektedir.

Tablo 8. Cümleleme Performanslarının Sınıf Düzeylerine Göre Karşılaştırılması

Sınıf Düzeyi	n	Ortalama Farkı	SS	Mann-Whitney U	p
Lisans I-II (1. Düzey)	8	.12	.25	27.50	.98
Lisans III-I (2. Düzey)	7	.05	.62		

Cümleleme performanslarının sınıf düzeylerine göre karşılaştırılması incelendiğinde sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [U=27.50; p>.05]. İki düzeyde de ortalama artışı vardır ancak 1.düzeydeki artış 2. düzeye göre bir miktar fazladır.

Tablo 9. Nüans (Dinamik Gürlük) Performanslarının Sınıf Düzeylerine Göre Karşılaştırılması

Sınıf Düzeyi	n	Ortalama Farkı	SS	Mann-Whitney U	p
Lisans I-II (1. Düzey)	8	.00	.36	18.00	.21
Lisans III-I (2. Düzey)	7	.24	.37		

Nüans (dinamik gürlük) ölçütü sınıf düzeyi açısından incelendiğinde farkın anlamlı olmadığı görülmüştür [U=18.00; p>.05]. Bununla birlikte farklara ilişkin ortalamalar incelendiğinde 1.düzey öğrencilerinde hiçbir gelişme olmaz iken, 2.düzey öğrencilerinde olumlu yönde bir değişim görülmektedir.

Tablo 10. Doğru Parmak Numaraları Performanslarının Sınıf Düzeylerine Göre Karşılaştırılması

Sınıf Düzeyi	n	Ortalama Farkı	SS	Mann-Whitney U	p
Lisans I-II (1. Düzey)	8	-.25	.24	27.00	.94
Lisans III-I (2. Düzey)	7	-.33	.47		

Doğru parmak numaraları ölçütü sınıf düzeylerine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [U=27.00; p>.05]. İki düzeyde de negatif yönde etkilenme vardır.

Tablo 11. Teknik Davranışlar (Legato, Tirando, Akor, Pozisyon Geçişleri) Performanslarının Sınıf Düzeylerine Göre Karşılaştırılması

Sınıf Düzeyi	n	Ortalama Farkı	SS	Mann-Whitney U	p
Lisans I-II (1. Düzey)	8	.08	.55	19.50	.34
Lisans III-I (2. Düzey)	7	-.04	.23		

Teknik davranışlar (legato, tirando, akor, pozisyon geçişleri) ölçütü sınıf düzeylerine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [U=19.50; p>.05]. Bununla birlikte 1. düzeyde az da olsa olumlu yönde bir ilerleme kaydedilirken, 2. düzeyde az da olsa olumsuz yönde bir değişim görülmektedir.

Tablo 12. Parça Bütünlüğü Performanslarının Sınıf Düzeylerine Göre Karşılaştırılması

Sınıf Düzeyi	n	Ortalama Farkı	SS	Mann-Whitney U	p
Lisans I-II (1. Düzey)	8	-.04	.57	19.00	.31
Lisans III-I (2. Düzey)	7	-.43	.57		

Parça bütünlüğü ölçütü sınıf düzeylerine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [U=19.00; p>.05]. Bununla birlikte iki düzeyde de bir performans düşüşü görülmektedir.

Tablo 13. Öğrencilerin Genel Performanslarının Sınıf Düzeylerine Göre Karşılaştırılması

Sınıf Düzeyi	n	Ortalama Farkı	SS	Mann-Whitney U	p
Lisans I-II (1. Düzey)	8	.06	.31	18.00	.28
Lisans III-I (2. Düzey)	7	-.17	.26		

Öğrencilerin genel performanslarının sınıf düzeylerine göre karşılaştırılması incelendiğinde sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [U=18.00; p>.05]. Bununla birlikte farklara ilişkin ortalamalar incelendiğinde 1. düzey öğrencilerinde az da olsa olumlu yönde bir ilerleme kaydedilirken, 2. düzey öğrencilerinde olumsuz yönde bir değişim görülmektedir. Genel değerlendirme, her bir ölçütten alınan puanların ortalamaları alınarak yapıldığından, 1 ve 4 puan aralığında (dörtlü likert) değişen değer-

lere sahiptir. Bu durumda 0.06 değerindeki ortalama farkı % 1.5 oranında artışa, -0.17 değerindeki düşüş ise % 4.25 oranında düşüşe karşılık gelmiştir.

3.2. İkinci Alt Probleme (Ön-Dinleme/Deşifre Çalma İlişkisinin Öğrencilerin Öz-Değerlendirmeleri Açısından İncelenmesi) Yönelik Bulgular:

Aşağıda deşifre performansı değerlendirme ölçeğinde yer alan her bir alt boyuta ait analizler ve ölçekten alınan toplam puanlara yönelik analiz, tablolar halinde ve açıklamalarıyla birlikte verilmiştir.

Tablo 14. Doğru nota çalabilme performanslarının, öz-değerlendirme görüşlerine göre karşılaştırılması

Görüş	n	Ortalama	SS	Mann-Whitney U	p
Dinlediğimde daha iyi çaldım	8	-.08	.50	20.50	.41
Dinlemediğimde daha iyi çaldım	7	-.38	.59		

Doğru nota çalabilme ölçütü, öz-değerlendirme görüşlerine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [$U=20.50$; $p>.05$]. Bununla birlikte ön-dinlemeden olumsuz etkilendiğini düşünen grupta performans düşüşü daha fazladır.

Tablo 15. Doğru ritimle çalabilme performanslarının, öz-değerlendirme görüşlerine göre karşılaştırılması

Görüş	n	Ortalama	SS	Mann-Whitney U	p
Dinlediğimde daha iyi çaldım	8	.12	.56	19.50	.34
Dinlemediğimde daha iyi çaldım	7	-.19	.69		

Doğru ritimle çalabilme ölçütü öz-değerlendirme görüşlerine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [$U=19.50$; $p>.05$]. Bununla birlikte ön-dinlemeden olumlu etkilendiğini düşünenlerin performansı yükselmiş, olumsuz görüştekilerin performansı düşmüştür.

Tablo 16. Deşifre için kabul edilebilir tempoda çalabilme performanslarının öz-değerlendirme görüşlerine göre karşılaştırılması

Görüş	n	Ortalama	SS	Mann-Whitney U	p
Dinlediğimde daha iyi çaldım	8	.25	.39	19.00	.31
Dinlemediğimde daha iyi çaldım	7	-.05	.56		

Deşifre için kabul edilebilir tempoda çalabilme ölçütü öz-değerlendirme görüşlerine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [$U=19.00$; $p>.05$]. Bununla birlikte ön-dinlemeden olumlu etkilendiğini düşünenlerin performansı yükselmiş, olumsuz görüştekilerin performansı düşmüştür.

Tablo 17. Ellere Bakmadan Çalabilme Performanslarının Öz-Değerlendirme Görüşlerine Göre Karşılaştırılması

Görüş	n	Ortalama	SS	Mann-Whitney U	p
Dinlediğimde daha iyi çaldım	8	.13	.56	15.00	.13
Dinlemediğimde daha iyi çaldım	7	-.19	.26		

Ellere bakmadan çalabilme ölçütü öz-değerlendirme görüşlerine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [$U=15.00$; $p>.05$]. Bununla birlikte ön-dinlemeden olumlu etkilendiğini düşünenlerin performansı yükselmiş, olumsuz görüştekilerin performansı düşmüştür.

Tablo 18. Cümleleme performanslarının öz-değerlendirme görüşlerine göre karşılaştırılması

Görüş	n	Ortalama	SS	Mann-Whitney U	p
Dinlediğimde daha iyi çaldım	8	.25	.39	18.50	.28
Dinlemediğimde daha iyi çaldım	7	-.09	.46		

Cümleleme ölçütü öz-değerlendirme görüşlerine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [$U=18.50$; $p>.05$]. Bununla birlikte ön-dinlemeden olumlu etkilendiğini düşünenlerin performansı yükselmiş, olumsuz görüştekilerin performansı düşmüştür.

Tablo 19. Nüans (dinamik gürlük) performanslarının öz-değerlendirme görüşlerine göre karşılaştırılması

Görüş	n	Ortalama	SS	Mann-Whitney U	p
Dinlediğimde daha iyi çaldım	8	.25	.39	17.50	.18
Dinlemediğimde daha iyi çaldım	7	-.05	.30		

Nüans (dinamik gürlük) ölçütü öz-değerlendirme görüşlerine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [U=17.50; p>.05]. Bununla birlikte ön-dinlemeden olumlu etkilendiğini düşünenlerin performansı yükselmiş, olumsuz görüştekilerin performansı düşmüştür.

Tablo 20. Doğru parmak numaraları performanslarının öz-değerlendirme görüşlerine göre karşılaştırılması

Görüş	n	Ortalama	SS	Mann-Whitney U	p
Dinlediğimde daha iyi çaldım	8	-.29	.28	27.00	.94
Dinlemediğimde daha iyi çaldım	7	-.28	.45		

Doğru parmak numaraları ölçütü öz-değerlendirme görüşlerine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [U=27.00; p>.05]. Bununla birlikte iki düzeyde de performans düşüşü görülmektedir.

Tablo 21. Teknik Davranışlar (legato, tirando, akor, pozisyon geçişleri) Performanslarının Öz-Değerlendirme Görüşlerine Göre Karşılaştırılması

Görüş	n	Ortalama	SS	Mann-Whitney U	p
Dinlediğimde daha iyi çaldım	8	.16	.40	19.00	.29
Dinlemediğimde daha iyi çaldım	7	-.14	.42		

Teknik davranışlar (legato, tirando, akor, pozisyon geçişleri) ölçütü öz-değerlendirme görüşlerine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [U=19.00; p>.05]. Bununla birlikte ön-dinlemeden olumlu etkilendiğini düşünenlerin performansı yükselmiş, olumsuz görüştekilerin performansı düşmüştür.

Tablo 22. Parça Bütünlüğü Performanslarının Öz-Değerlendirme Görüşlerine Göre Karşılaştırılması

Görüş	n	Ortalama	SS	Mann-Whitney U	p
Dinlediğimde daha iyi çaldım	8	-.04	.28	17.00	.21
Dinlemediğimde daha iyi çaldım	7	-.42	.79		

Parça bütünlüğü ölçütü öz-değerlendirme görüşlerine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [$U=17.00$; $p>.05$]. Bununla birlikte ön-dinlemeden olumsuz etkilendiğini düşünen grupta performans düşüşü daha fazladır.

Tablo 23. Öğrencilerin Genel Performanslarının Öz-Değerlendirme Görüşlerine Göre Karşılaştırılması

Görüş	n	Ortalama	SS	Mann-Whitney U	p
Dinlediğimde daha iyi çaldım	8	.08	.21	12.00	.07
Dinlemediğimde daha iyi çaldı	7	-.20	.33		

Öğrencilerin genel performanslarının, öz-değerlendirme görüşlerine göre karşılaştırılması incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [$U=12.00$; $p>.05$]. Bununla birlikte ön-dinlemeden olumlu etkilendiğini düşünenlerin performansı yükselmiş, olumsuz görüştekilerin performansı düşmüştür Buradan anlıyoruz ki, deşifreden önce ön-dinlemenin olumlu ya da olumsuz etkileri, öğrenciler tarafından fark edilebilmektedir. Genel değerlendirme, her bir ölçütten alınan puanların ortalamaları alınarak yapıldığından, 1 ve 4 puan aralığında (dörtlü likert) değişen değerlere sahiptir. Bu durumda 0.06 değerindeki ortalama farkı % 2 oranında artışa, -0.17 değerindeki düşüş ise % 5 oranında düşüşe karşılık gelmiştir.

Sonuç

Bulgulardan elde edilen sonuçlar, ön-dinlemenin gitarla deşifre performansı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olmadığını ortaya koymuştur. Deşifre performans ölçeğinin alt boyutlarına bakıldığında, istatistiksel olarak anlam taşıyan tek karşılaştırma, “doğru nota çalabilme” ölçütünün sınıf düzeyine göre incelenmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada, lisans 2. düzeyde anlamlı derecede bir performans düşüşü gözlenmiştir. Bu düşüşün olası sebeplerinin ikinci düzey öğrencilerinde fazla öz beklentiden dolayı oluşan yüksek stres veya deşifre esnasında ön-dinleme gibi yardımcı bir öğenin oluşturmuş olabileceği dikkat dağılması olarak düşünülmüştür. Bununla birlikte istatis-

tiksel anlam taşımaya da bahsedilmeye değer bulgular mevcuttur. Performanslar lisans düzeyine göre incelendiğinde, ön-dinlemeden sonra genel bir düşüş gözlenmiş, bu düşüşün kaynağının ikinci düzey öğrencilerinden kaynaklandığı anlaşılmıştır. Birinci düzey öğrencilerinin performansı artarken, ikinci düzeydeki azalmıştır. Burada, yukarıda bahsedilen olası sebeplerin etkili olduğu düşünülebilir. Performanslar öz-değerlendirme görüşlerine göre incelendiğinde ise, öğrencilerin kendi performanslarının ön-dinlemeden etkilenip etkilenmediğini fark edebildikleri görülmüştür. “Dinlediğimde daha iyi çaldım” diyen grupta artış olurken, “dinlemediğimde daha iyi çaldım” diyen grupta performans düşüşü gözlenmiştir.

Kaynakça

- Banton, L.J. (1995). The role of visual and auditory feedback during the sight-reading of music [Abstract]. *Psychology of Music*, 23, 3-16.
- Bregman, A. (1990). *Auditory scene analysis-the perceptual organization of sound massachusetts (1. edition)*. London, MIT Press.
- Cooper, G. (1961). *Learning to listen: a handbook for music*. Chicago: The University of Chicago Press .
- Dowling, W.J. (1993). Procedural and declarative knowledge in music cognition and education. In T.J. Tighe, W. J. Dowling (Ed.), *Psychology and Music The Understanding of Melody and Rhythm* (5-18). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Furneaux, S., Land, M. F. (1999). The effects of skill on the eye-hand span during musical sight-reading [abstract]. *Proceedings Of The Royal Society*, 266, 2435-2440.
- Halvaşı, A.A. (1999). *Ülkemiz müzik eğitiminde klasik gitar*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Kaynak, T. (2011). *Piyano eğitimi yarıyıl sonu sınavlarında öğrenci performansının rubrik ile ölçülmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Lehmann, A.C. Kopiez, R. (2009). Sight-reading. In Susan Hallam, Ian Cross and Richard Parncutt (Ed.), *The Oxford Handbook of Music Psychology* (344-349). Oxford: Oxford University Press.
- Lull, J. (1987). Listeners' communicative uses of popular music. In James Lull (Ed.), *Popular Music and Communication* California: Sage Publications.
- Raffman, D. (1993). *Language, Music and Mind (2. edition)*. London: The MIT Press.
- Repp, B.H. (1990). Some cognitive and perceptual aspects of speech and music. In J. Sundberg, L. Nord and R. Carlson (Ed.), *Music, Language, Speech And Brain* (p:257-268). Stockholm-Macmillan Press.

- Sperti, J. (1971). *An experimental investigation testing the comparative effectiveness of two different pedagogical methodologies as applied to the teaching of the clarinet*. Doctoral Dissertation, New York: New York University.
- Uluocak, S. (2011). *Klasik gitar tarihi ı-rönesans döneminde gitar*. İstanbul: Doruk yayınları.